

AKTUELL KOMMENTAR

Sterk vekst i forbrukslån

NR. 1 | 2017

MARIUS HAGEN
LARS-TORE TURTVEIT
BJØRN HELGE VATNE

Synspunktene i denne kommentaren representerer forfatternes syn og kan ikke nødvendigvis tillegges Norges Bank

NORGES BANK

Sterk vekst i forbrukslån

NORGES BANK

AKTUELL KOMMENTAR
NR 1 | 2017

av Marius Hagen, Lars-Tore Turtveit og Bjørn Helge Vatne¹

Sterk vekst i forbrukslån

Forbrukslån har vokst raskt de siste årene. Forbrukslån står for en liten andel av husholdningenes totale lån, men en stor andel av utlånstapene til husholdningssektoren. Ligningstall tyder på at mye av forbrukslånene holdes i eldre aldersgrupper. De høye rentene på forbrukslån gir aktørene betydelig utlånskapasitet og gjør at de tåler høye tap. Mye av forbrukslånene er gitt av spesialiserte banker som i stor grad finansieres med innskudd garantert av Bankenes sikringsfond.

Forbrukslån i Norge og finansiell stabilitet

Forbrukslån er kredittkortgjeld og annen usikret gjeld, og gis av banker og finansieringsselskap². Forbrukslån utgjør 3 prosent av husholdningenes samlede gjeld i Norge, se figur 1a. De siste årene har veksten i forbrukslån tatt seg markant opp, se figur 1b. Ved utgangen av 1. halvår 2016 var årsveksten i forbrukslån til norske kunder 12,5 prosent. Det er omtrent det dobbelte av veksten i samlet kreditt til husholdninger.

Forbrukslån utgjør en svært liten del av de store norske bankenes porteføljer. Det er betydelig høyere utlånstap på forbrukslån enn på andre lån, men også høyere inntjening som kan dekke tap. Mesteparten av tapene på utlån til personmarkedet har siden 2008 vært på forbrukslån, se figur 2a. Utlånstap til personmarkedet utgjør imidlertid en nokså liten del av de totale tapene. I Storbritannia har forbrukslånenes andel av totale tap vært betydelig høyere enn i Norge, se boks 1.

Selv om omfanget av forbrukslån fortsatt er beskjedent, har den sterke veksten de siste årene trolig gjort flere husholdninger mer sårbare. De høye rentene kan gjøre forbrukslån vanskelig å bære for husholdninger, særlig ved bortfall av inntekt. Husholdninger som misligholder sitt forbrukslån kan bli nødt til å selge sine formuesobjekter for å betale tilbake lånet, i ytterste konsekvens boligen for dem som eier det. Det kan bidra til å forsterke et tilbakeslag i økonomien. Renteutgiftene på forbrukslån utgjorde om lag 12 prosent av husholdningenes samlede renteutgifter ved utgangen av første halvår 2016, se figur 2b.³ Kreditor har gode muligheter til å kreve inn skyldig beløp etter tvangsfullbyrdsloven, men er tapsutsatt hvis låntaker kommer under offentlig gjeldsordning.⁴ Flere banker som spesialisere seg på forbrukslån, har hatt sterk utlånsvekst og økt markedsandelen sin de siste årene. Forbrukslånbankene⁵ er i hovedsak finansiert med garanterte innskudd og

¹ Takk til Henrik Borchgrevink, Sindre Weme, Kristine Høegh-Omdal, Haakon Solheim og Torbjørn Hægeland for nyttige kommentarer.

² Finansieringsforetak driver finansieringsvirksomhet som ikke er basert på innlån fra allmenheten (innskudd eller obligasjonslån). Finansieringsforetakene er i hovedsak eid av banker eller annen type virksomhet, og i hovedsak finansiert av eier.

³ Andelen har økt de siste årene, i hovedsak som følge av fallet i boliglånsrenten.

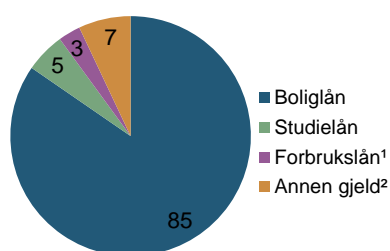
⁴ Kreditor vil også kunne ta tap på andre måter, for eksempel gjennom frivillig gjeldsordning.

⁵ Banker som spesialisere seg på forbrukslån som Bank Norwegian, Komplet Bank, Monobank, Santander Consumer Bank og yA Bank. Santander Consumer Bank har mest billån, men også mye forbrukslån.

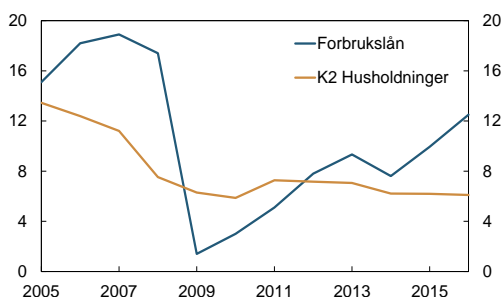
egenkapital.⁶ Ved svært høye utlånstap kan en forbrukslånsbank måtte avvikles og Bankenes sikringsfond (innskuddsgarantiordningen) bli påført tap.

Figur 1

a) Norske husholdningers gjeld fordelt etter type. Prosent. Per 1. halvår 2016

b) Forbrukslån¹ og K2 Husholdninger. Årsvekst i prosent. 2005 – 1. halvår 2016

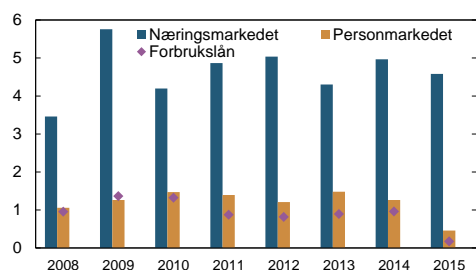
1) Data om forbrukslån er basert på Finanstilsynets utvalg av banker og finansieringsselskap som dekker hoveddelen av markedet. Tallene er justert for Bank Norwegians utlån til utenlandske kunder. Det er ikke justert for utlån fra andre aktører til utenlandske kunder, men dette anslås å utgjøre en liten del av totale forbrukslån.

2) Billån og annen sikret gjeld utenom bolig.

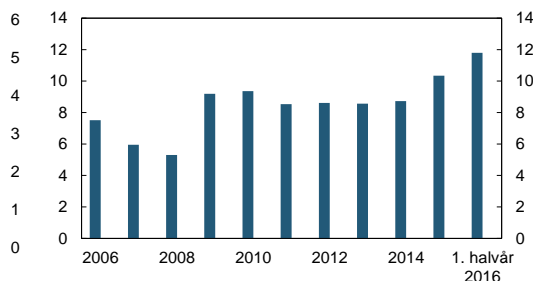
Kilder: Finanstilsynet, Statistisk sentralbyrå og Norges Bank

Figur 2

a) Totale tap.¹ Milliarder kroner. 2008 – 2015

b) Estimerte renteutgifter² på forbrukslån i prosent av husholdningenes totale renteutgifter (K2). 2006 – 1. halvår 2016

1) Utlånstap til næringsmarkedet og personmarkedet fra finansieringsselskap og banker og kredittforetak ekskludert filialer av utenlandske banker. Utlånstap på forbrukslån er i utgangspunktet en delmengde av tap til personmarkedet, men det er noen forskjeller i datakildene som gjør at de ikke er helt sammenlignbare.

2) Gjennomsnittrenten er estimert ut fra rentemarginen i prosent av forvaltningskapitalen til et utvalg forbruksbanker og husholdningenes innskuddsrenter. Renteutgiftene anslås ved å multiplisere gjennomsnittrenten med utestående forbrukslån.

Kilder: Finanstilsynet, Norges Bank, Statistisk sentralbyrå og bankenes kvartalsrapporter

⁶ Unntaket blant de største forbrukslånsbankene er Santander Consumer Bank, som har en betydelig andel annen gjeldsfinansiering enn innskudd.

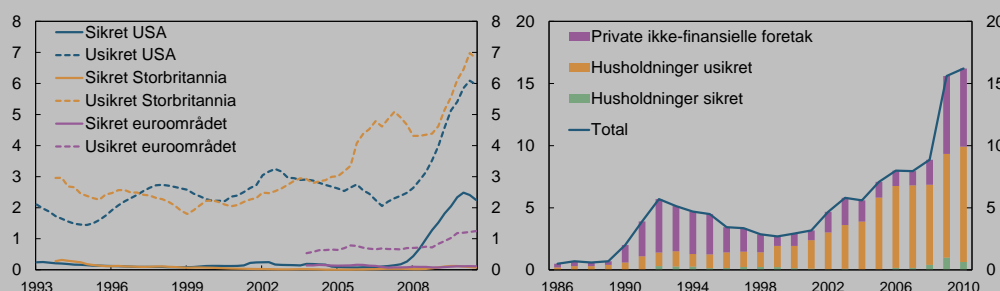
Boks 1. Forbrukslån internasjonalt

Internasjonalt har tapsprosenten på usikret gjeld gjennomgående vært betydelig høyere enn på sikret gjeld, se figur i). Det har særlig vært høy tapsprosent i Storbritannia og USA. I 2009 og 2010 var tapene mellom fem og syv prosent. I euroområdet var tapene nokså stabile rundt 1 prosent fra 2005 til 2010. Til sammenligning har tapsprosenten i Norge i snitt ligget rundt 1,5 prosent siden 2005, med en topp på 3 prosent i 2009. I Storbritannia har tilnærmet alle tap på husholdninger vært på usikret gjeld, selv om usikret gjeld utgjør en nokså liten del av den totale gjelden til husholdninger, se figur ii).⁷ Usikret gjeld står også for en betydelig del av de samlede tapene.

Storbritannia og USA har tilgjengelig statistikk for utviklingen i kredittkortgjelden, som utgjør en betydelig del av totale forbrukslån i disse landene.⁸ På begynnelsen av 2000-tallet var det sterk vekst i kredittkortgjelden i Storbritannia, se figur iii). Veksten var betydelig lavere fra 2007, men den har tatt seg opp de siste årene. I USA svingte veksten en del på begynnelsen av 2000-tallet. I årene etter finanskrisen var det negativ vekst, men veksten har tatt seg opp de siste årene.

i) Utlånstap husholdninger.
Prosent.¹ Februar 1993 – august
2010

ii) Utlånstap fra britiske banker.
GBP milliarder.² 1986 – 2010

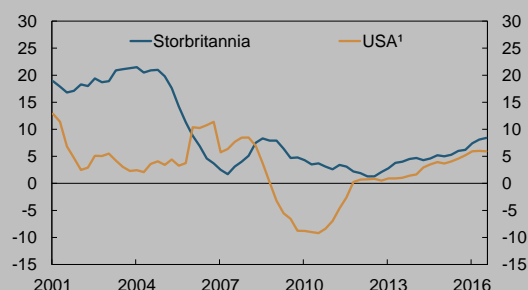

1) Annualiserte kvartalsvise tap delt på utestående lån ved forrige kvartal, uttrykt som firekvartalers glidende snitt.

2) Tallet for 2010 er annualiserte basert på data for de tre første kvartalene i det året.

Kilder: Bank of England, ECB og Federal Reserve

iii) Firekvartalersvekst i kredittkortgjeld i
Storbritannia og USA. Sesongjustert.
Prosent. 1. kvartal 2001 – 3. kvartal 2016

1) Tallene for USA består i hovedsak av kredittkortgjeld, men omfatter også annen gjeld med en fastsatt kredittramme som kassekreditt.

Kilder: Bank of England og Federal Reserve

⁷ Usikret gjeld sto i 2010 for rundt 10 prosent av husholdningenes gjeld.

⁸ Det anslås at kredittkortgjelden utgjorde rundt halvparten av totale forbrukslån i Storbritannia i 2014. Andelen er trolig en del høyere i USA.

Økt satsing fra forbrukslånbanker

NORGES BANK

AKTUELL KOMMENTAR
NR 1 | 2017

Sterk vekst i forbrukslån

God lønnsomhet har bidratt til at investorer og banker har økt satsningen på forbrukslån. Samlet sett har resultatet for de største aktørene innen forbrukslån ligget rundt 7 prosent av forvaltningskapitalen de siste årene. Det er betydelig høyere enn for tradisjonelle banker som i hovedsak yter utlån med pant i bolig og til foretak.

De spesialiserte forbrukslånbankene har rundt 40 prosent av det norske forbrukslånmarkedet, se figur 3a. Bank Norwegian, Komplet Bank og yA Bank har stått for over 2/3 av veksten i forbrukslån siden 2014, se figur 3b. De har betydelig høyere egenkapitalavkastning enn tradisjonelle banker til tross for høyere egenkapitalandel.⁹ Flere forbrukslånbanker har over 25 prosent egenkapitalavkastning. Eksempelvis hadde Bank Norwegian AS nær 40 prosent annualisert egenkapitalavkastning i tredje kvartal 2016. Utlånsveksten kan omtrent tilsvare egenkapitalavkastningen etter skatt, forutsatt at alt overskuddet holdes tilbake og det ikke hentes ny egenkapital.¹⁰ Den høye lønnsomheten muliggjør således utlånsvekst på over 25 prosent for flere av forbrukslånbankene. Komplet Bank og Monobank er eksempler på banker som startet opp i 2014 og 2015 og som hadde høy vekst i forbrukslån i 2016.

Forbrukslånbankene har høye rentemarginer. Estimert gjennomsnittlig utlånsrente på forbrukslån har ligget stabilt rundt 13–14 prosent siden 2005, se figur 4. Finansieringskostnaden er betydelig lavere. Forbrukslånbankene har gjennomgående høy innskuddsdekning og svært lite annen fremmedkapitalfinansiering.¹¹ Eksempelvis har Bank Norwegian, yA Bank og Komplet Bank alle en innskuddsdekning på rundt 100 prosent.¹² Samlet hadde de tre bankene nesten 30 milliarder i garanterte innskudd per september 2016. Ofte tilbyr forbrukslånbankene høyere rente på innskudd enn andre banker. Det gjør dem attraktive for småsparere. Bankenes sikringsfond garanterer for innskudd opp til to millioner kroner i norske banker. For slike innskudd er ikke tapsrisikoen for småsparerne høyere ved å plassere innskuddene i forbrukslånbankene enn i andre norske banker. Bankenes årlige avgift til Bankenes sikringsfond er avhengig av volumet garanterte innskudd og risikovektede eiendeler. Relativt sett betaler forbrukslånbankene noe mer i sikringsavgift, men forskjellen utgjør en svært liten andel av rentemarginen deres.

Flere aktører driver med aktiv markedsføring av forbrukslån gjennom medier som internett, TV, radio og direkteadressert post. Forbrukerombudet har påpekt at markedsføringen av forbrukslån og kredittkort har blitt mer aggressiv og at nye virkemidler tas i bruk.¹³ Det kan ha bidratt til den høye utlånsveksten.

Økt satsing fra forbrukslånbanker er trolig en viktig årsak bak den sterke veksten i forbrukslån siden utgangen av 2014. Myndighetene arbeider med flere forslag som kan stramme inn på tilbudet av forbrukslån. Barne- og

⁹ De fleste forbrukslånbankene benytter standardmetoden for beregning av kapitalkravet. I standardmetoden er risikovekten for forbrukslån 75 prosent. Det er eksempelvis lavere enn 100 prosent risikovekt for utlån til foretak i standardmetoden, men høyere enn gjennomsnittlig risikovekt i tradisjonelle norske banker.

¹⁰ Forutsetter også konstant kapitaldekning, konstante gjennomsnittlige risikovekter og at endringer i egenkapital tilsvarer endringer i regulatorisk kapital.

¹¹ Innskuddsdekning er innskudd fra kunder i prosent av utlån til kunder.

¹² Unntaket blant de største forbrukslånbankene er Santander Consumer Bank, se fotnote 6.

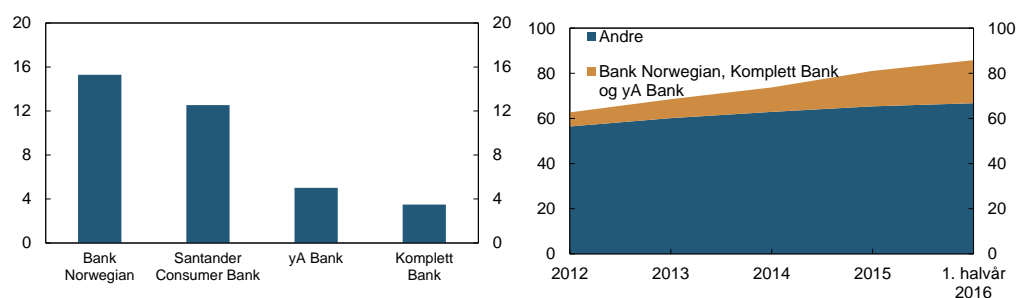
¹³ Se «Høringsnotat. Lov om registrering av enkeltpersoners gjeld», Barne- og likestillingsdepartementet.

likestillingsdepartementet behandler et forslag fra Forbrukerombudet om forskrift om markedsføring av forbrukslån. Finansdepartementet har sendt på høring forslag til forskrift om fakturering av kredittkortgjeld, som blant annet vil kreve at totalt utestående kredittkortgjeld skal stå i betalingsfeltet på alle fakturaer og at kreditttrammen ikke økes uten at kunden etterspør det. Barne- og likestillingsdepartementet har sendt på høring forslag til lov om registrering av enkeltpersoners usikrede gjeld. Gjeldsregisteret som foreslås, vil styrke bankenes mulighet til å gjøre en god kredittvurdering av kundene. Det vil kunne gi en bedre prising av risikoen knyttet til den enkelte låntaker, og også bidra til at lån ikke gis til personer med for svak evne til å betjene sin samlede gjeld. I tillegg vil det bidra til å gi en bedre oversikt over den samlede sårbarheten og risikoen knyttet til usikret gjeld.

Figur 3

a) Anslått¹ markedsandel innen forbrukslån for utvalgte aktører. Prosent. Tall per 2. kvartal 2016

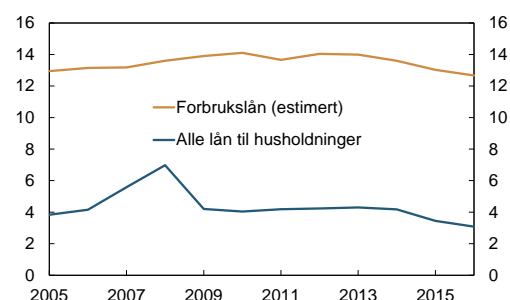
b) Utviklingen i totale forbrukslån¹ fordelt på utvalgte forbrukslånbanker og andre aktører. Milliarder kroner. 2012 – 1. halvår 2016

1) Tall for totale forbrukslån fra Finanstilsynets utvalg av banker og finansieringsselskap som dekker hoveddelen av markedet.

Kilder: Finanstilsynet, Statistisk sentralbyrå, bankenes kvartalsrapporter og Norges Bank

Figur 4. Gjennomsnittlig utlånsrente for alle lån til husholdninger og forbrukslån (estimert)¹. Prosent.

1) Utlånsrenten for forbrukslån er estimert ved å summere husholdningenes innskuddsrenter og rentemarginen. Utlånene er lavere enn forvaltningskapitalen. Faktisk utlånsrente vil derfor være noe høyere enn estimatet. Gjennomsnittsrenten trekkes ned av kredittkortgjeld hvor det ennå ikke er påløpt renter. Renten for de som faktisk betaler renter på forbrukslån, vil derfor være høyere enn estimert gjennomsnittsrente.

Kilder: Finanstilsynet, Statistisk sentralbyrå og Norges Bank

Økt bruk av kredittkort og strammere regulering av boliglån kan ha bidratt til økt etterspørsel etter forbrukslån

NORGES BANK

AKTUELL KOMMENTAR
NR 1 | 2017

Sterk vekst i forbrukslån

Etterspørsel etter forbrukslån kan ha økt i sammenheng med vekst i handelen på internett og økt bruk av kredittkort ved handel i butikk. Kredittkortbruken har målt i kroner økt jevnt det siste tiåret, og har firedoblet seg siden 2005, se figur 5. Kredittkortgjelden har trolig økt med kredittkortbruken. Så lenge kredittkortgjelden nedbetales før rentene begynner å løpe, kan det være fordelaktig for den enkelte å benytte kredittkort for betalinger. Det skyldes at kredittkortene har ulike rabattordninger og kan være tryggere enn debetkort, særlig ved netthandel¹⁴. Den jevne veksten i kredittkortbruken kan tyde på at økningen i veksten i forbrukslån siden 2014 ikke primært er drevet av økt kredittkortgjeld.

Innføringen av kravene til nye utlån med pant i bolig kan også ha påvirket etterspørselen etter forbrukslån.¹⁵ Det kan ha blitt vanskeligere for enkelte å ta opp gjeld med pant i boligen for å finansiere forbruk.

Tall fra undersøkelser gjennomført av Statens Institutt for Forbruksforskning (SIFO) tyder på at mesteparten av forbrukslånene brukes til å finansiere forbruk og til å dekke uforutsette utgifter, se figur 6a og b. Annen usikret gjeld enn kredittkort brukes også ofte til nedbetaling av annen gjeld og andelen økte fra 2. kvartal 2014 til 2. kvartal 2015. Tilnærmet ingen av respondentene oppgir at de bruker forbrukslån til kjøp av bolig. I undersøkelsen ser de også på hvor stor andel av de som bruker kredittkort, som betaler renter på kredittkortgjelden. Andelen de siste årene har vært nokså stabil på rundt en fjerdedel.¹⁶ Husholdninger som betaler renter på kredittkortgjelden, har mer kredittkortgjeld enn tidligere.¹⁷ Bruksmønsteret i SIFO-undersøkelsen bekreftes i hovedsak i en undersøkelse gjennomført av Zmarta¹⁸ blant sine kunder i 1. halvår 2016. De rapporterer imidlertid om at en større andel brukes til oppussing av bolig og at noe av forbrukslånene benyttes til boligkjøp, særlig blant de yngre aldersgruppene.

¹⁴ Netthandelen har vokst raskt de senere årene. Netthandel med kredittkort innebærer ikke en direkte belastning av kundens bankkonto og kan ofte være tryggere enn andre betalingsmidler. Ved kjøp av varer på kreditt utsettes betalingen. Utsteder av kredittkortet er ansvarlig for oppgjøret med selgeren, mens forbruker gjør opp med kredittkortselskapet. Dersom det for eksempel er feil eller mangler ved varen, eller varen ikke blir levert, kan forbruker klage til utsteder av kredittkortet.

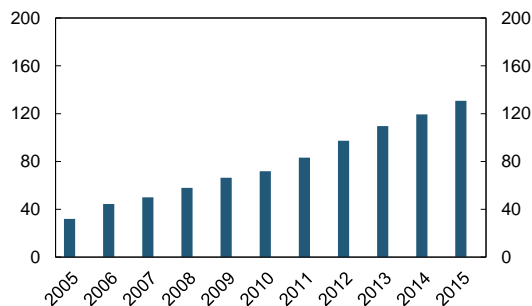
¹⁵ Retningslinjer fra 2010 og forskriftsfesting fra 2015.

¹⁶ Antall respondenter har ligget på i overkant av 1000 de siste årene.

¹⁷ Ifølge SIFO-undersøkelsen økte gjennomsnittsstørrelsen på kredittkortgjeld blant husholdninger med denne typen gjeld fra i underkant av 40 000 kroner i 2012 til litt over 60 000 kroner i 2015.

¹⁸ Zmarta er en aktør som blant annet tilbyr en søkemotor for å sammenligne betingelsene på lån og mottar provisjon for videreformidling av lån. Zmarta oppgir at undersøkelsen er basert på data fra «tusenvise av utbetalte lån» formidlet av Zmarta i første halvår 2016. De definerer forbrukslån som usikret gjeld eksklusiv kredittkortgjeld.

Figur 5. Årlig bruk av kredittkort.¹
 Akkumulerte transaksjoner gjennom året. Milliarder kroner. 2005 – 2015

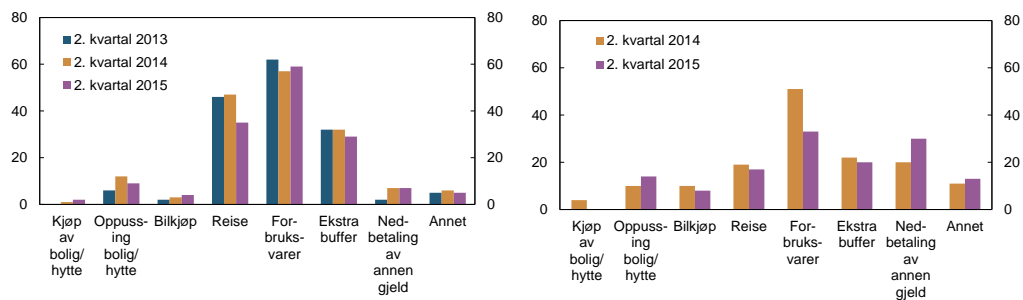

1) Kredittkort: Betalingskort med kreditt som kan avtales nedbetalt uavhengig av når kortet ble brukt.
 Kilde: Norges Bank

Figur 6. Bruksformål forbrukslån

a) Kredittkortgjeld.¹ Prosent

b) Forbrukslån som ikke er kredittkortgjeld.² Prosent

1) Kredittkortgjeld. Antall respondenter: 2013 = 520, 2014 = 286, 2015 = 275.

2) Andre forbrukslån enn kredittkortgjeld. Antall respondenter: 2014 = 164, 2015 = 192.
 Kilde: SIFO

Analyse av husholdninger med høy gjennomsnittrente

NORGES BANK

AKTUELL KOMMENTAR
NR 1 | 2017

Sterk vekst i forbrukslån

Vi benytter siste tilgjengelige ligningstall for husholdningenes inntekter, gjeld og boligformue fra 2014 til å studere husholdningenes forbrukslån og kjennetegn ved disse, se boks 2. I ligningstallene er det kun informasjon om husholdningenes samlede gjeld. Analysene i dette avsnittet baseres på at husholdninger med høye renteutgifter i forhold til gjeld trolig har et høyere innslag av forbrukslån.

Boks 2: Om statistikken

Opplysningene er hentet fra Inntektsstatistikk for husholdninger utarbeidet av Statistisk sentralbyrå. Utvalget består av inntektstakere og trygdede med samlet gjeld som overstiger 10 000 kroner. Selvstendig næringsdrivende er utelatt. Totalt er det rundt 1,8 millioner husholdninger i utvalget. Ved å dele rapporterte renteutgifter på anslått gjennomsnittlig gjeld i 2014, får vi et anslag på rentesatsen. Gjennomsnittlig gjeld i 2014 er beregnet som snittet av utestående gjeld ved utgangen av 2013 og 2014. Husholdningene deles inn i grupper etter rentesats fra intervallet 2-3 prosent til 19-20 prosent.

Tallene må tolkes med varsomhet. En høy gjennomsnittrente kan for eksempel også fremkomme ved at en husholdning tar opp et stort lån med lav rente, men tilbakebetaler en større andel av lånet innen samme kalenderår.

Ligningstallene viser at hoveddelen av husholdningene har en nokså lav gjennomsnittrente på gjelden, se figur 7a. Tallene viser at de fleste av husholdningene med lav gjennomsnittrente eier egen bolig, se figur 7b. Blant husholdningene med gjennomsnittrente på 3 til 5 prosent er eierandelen 90 prosent. Det er færre som eier egen bolig blant husholdningene med høy gjennomsnittrente. Figur 7a viser også at disse husholdningene i snitt har langt lavere gjeld målt i kroner.

Vi antar at husholdninger med en rente på 8 prosent og mer har stort innslag av forbrukslån. Det er dobbelt så høyt som gjennomsnittlig flytende boliglånsrente i 2014 som var på i underkant av 4 prosent, og trolig også høyere enn renten på de fleste billån.¹⁹ Om lag 8 prosent av husholdningene har gjeld med gjennomsnittrente over 8 prosent. Disse husholdningene holder 2 prosent av samlet gjeld, og 40 prosent av denne gjelden holdes av husholdninger som ikke eier bolig. Til sammenligning utgjør forbrukslånene 3 prosent av husholdningenes samlede gjeld, ifølge tall fra Finanstilsynet. Deler av forbrukslånene er kredittkortgjeld hvor det ikke har påløpt renter. Denne delen av forbrukslånene fanges ikke opp i analysen basert på ligningstallene.

Mye av gjelden til husholdninger med høy gjennomsnittrente holdes i eldre aldersgrupper og er nokså jevnt fordelt mellom de ulike inntektsgruppene med

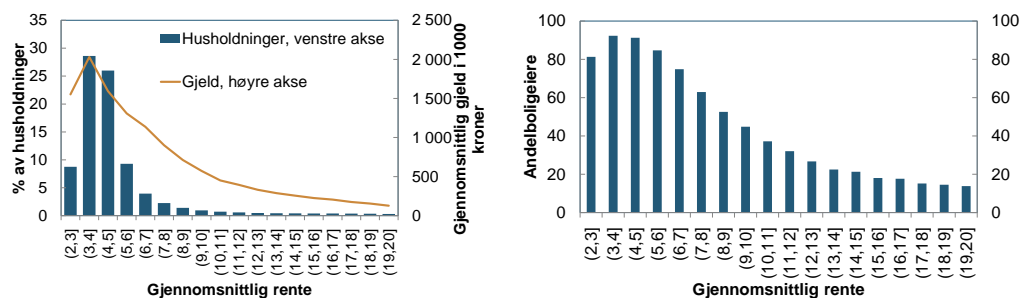
¹⁹ Fordelt på ulike bindingstider var renten nokså lik for de med flytende boliglånsrente og opptil 5 års bindingstid. For de med lengre bindingstid enn 5 år lå snittrenten rundt 4,75 prosent. Ved utgangen av 2014 utgjorde utlån med over 5 års bindingstid litt over 1 prosent av husholdningenes totale boliggjeld gitt av banker og kredittforetak.

unntak av den gruppen med lavest inntekt, se figur 8a og b.²⁰ Husholdninger med hovedinntektstaker på over 40 år har rundt 60 prosent av gjelden med lav gjennomsnittrente og over 70 prosent av gjelden med høy gjennomsnittrente. Husholdninger i lavere inntektsgrupper har relativt sett mye gjeld med høy rente, mens de med høyere inntekt i større grad har lav rente.

Figur 7. Husholdninger og husholdningenes gjeld fordelt etter gjennomsnittrente. 2014

a) Husholdningene fordelt etter ulike gjennomsnittrente på gjelden. I prosent av totale husholdninger. Gjennomsnittlig gjeld i tusen kroner per husholdning for ulike gjennomsnittrenter.

b) Andel av husholdningene som eier bolig for hver gjennomsnittrente. Prosent

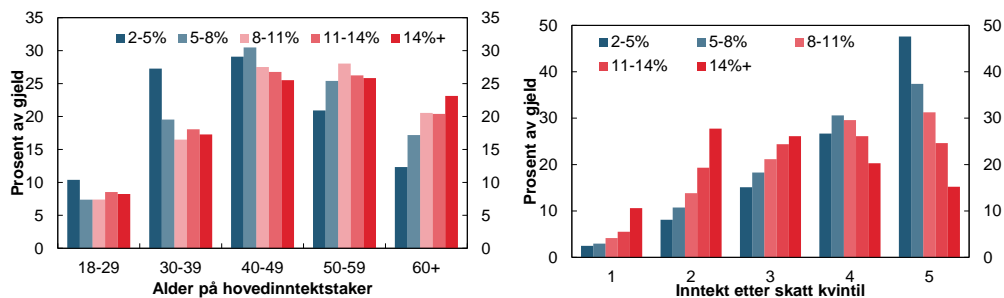
Kilder: Statistisk sentralbyrå og Norges Bank

Figur 8.

Husholdningenes gjeld med ulike gjennomsnittrente fordelt på alder og inntekt.¹ 2014

a) Andel av gjeld med gjennomsnittrenter fra 2 til 20 prosent fordelt etter alder på hovedinntektstaker i husholdningen. Prosent

b) Andel av gjeld med gjennomsnittrenter fra 2 til 20 prosent fordelt etter inntekt etter skatt i husholdningen. Prosent

1) Gjelden for ulike renteintervaller er fordelt over alders- og inntektsgrupper slik at summen blir 100 prosent for hvert renteintervall.

Kilder: Statistisk sentralbyrå og Norges Bank

Vi vil nå vurdere sårbarheten til husholdninger med ulike gjennomsnittrente, det vil si deres evne til å betjene gjeld og opprettholde konsum ved negative

²⁰ Finanstilsynet publiserer tall for fordelingen av forbrukslån på ulike aldersgrupper. Ligningstallene stemmer godt overens med Finanstilsynets tall. Finanstilsynets tall er basert på et utvalg av tilbydere av forbrukslån. Utvalget dekker hoveddelen av markedet. Se for eksempel [Finansielt utsyn 2016](#).

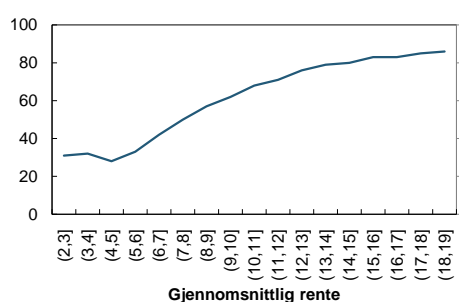
sjokk. Vi ser på tre mål for sårbarhet: svak likviditet, liten sikkerhet og høy rentebelastning. Svak likviditet vil si at husholdningens margin er under en månedslønn. Marginen beregnes som årsinntekt etter skatt fratrukket renter og alminnelige forbruksutgifter. Liten sikkerhet innebærer at husholdningens gjeld overstiger verdien av boligen, bankinnskudd og verdipapirer slik at det i begrenset grad er mulig å ta opp gjeld med pant i bolig for å motvirke sjokk. Høy rentebelastning vil si at husholdningens renteutgifter i prosent av inntekt etter skatt er større enn 20 prosent. De ulike risikomålene trekker i litt forskjellige retninger for husholdninger med høy gjennomsnittrente, se figur 9a og 9b. En høyere andel av husholdningene med høy gjennomsnittrente har svak likviditet (margin) og lite sikkerhet enn de med lav rente.²¹ Samtidig har færre høy rentebelastning. Det har trolig sammenheng med at husholdninger med høy gjennomsnittrente har lite lån i snitt.

Husholdninger med svak likviditet, høy rentebelastning og lite sikkerhet vil trolig være særlig sårbare for negative sjokk. Det gjelder 2 prosent av husholdningene med høy gjennomsnittrente, som utgjør 0,2 prosent av alle husholdninger, se figur 9b og 10a. Disse særlig sårbare husholdningene har i underkant av 10 prosent av gjelden med rente over 8 prosent. Det utgjør 0,2 prosent eller rundt 5 milliarder kroner av husholdningenes totale gjeld, se figur 10b. Ut fra dette synes det som om en nokså begrenset andel av forbrukslånene er særlig sårbare. Til sammenligning var i overkant av 3 milliarder av forbrukslånene misligholdt ved utgangen av 2014, se figur 11.

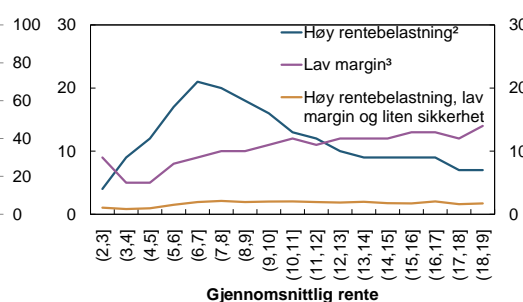
Siste tilgjengelige ligningstall er for 2014. Siden da har andelen misligholdte forbrukslån økt i følge tall fra Finanstilsynet. Sterk vekst i forbrukslån og høyere misligholdsrate tyder på at risikoutsatt gjeld har økt siden 2014. I hørings svar til gjeldsregisterloven i desember 2016 peker Namsfogden i Oslo på at stadig flere får problemer med å betjene forbrukslånene, og at det gis lån selv ved foruroligende lav kredittscore.

Figur 9.

a) Andel av husholdninger fordelt etter gjennomsnittrente med liten sikkerhet¹. Prosent. 2014

b) Andel av husholdninger fordelt etter gjennomsnittrente med høy rentebelastning, lav margin eller kombinasjoner av de tre risikokriteriene. Prosent. 2014

1) Gjelden overstiger estimert verdi av boligen, bankinnskudd og verdipapirer. Dette målet må tolkes med varsomhet ettersom det blant annet ikke inkluderer verdien av hytte eller bil. I tillegg benyttes estimerte markedsverdier for boliger, som trolig undervurderer faktiske markedsverdier.

2) Rentebelastning større enn 20 prosent av inntekt etter skatt. Rentebelastning beregnes som renteutgifter i forhold til inntekt etter skatt.

3) Årsinntekt etter skatt fratrukket renteutgifter og utgifter til et standard SIFO-budsjett er under en månedslønn.

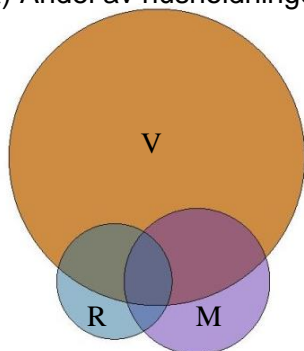
Kilder: Statistisk sentralbyrå og Norges Bank

²¹ Få av de med høy gjennomsnittrente som eier egen bolig har liten sikkerhet.

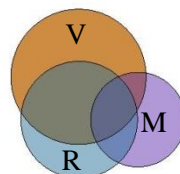
Figur 10

Husholdninger med gjennomsnittrente over 8 prosent på gjelden som er svært risikoutsatt etter kombinasjoner av tre kriterier. Andel av alle husholdninger og samlet gjeld. 2014

a) Andel av husholdninger.

b) Andel av gjeld.

Andeler av alle husholdninger og samlet gjeld. I prosent.	R	M	V	RMV
Gjeld	1.0	0.7	1.3	0.2
Husholdninger	0.9	1.5	6.1	0.2

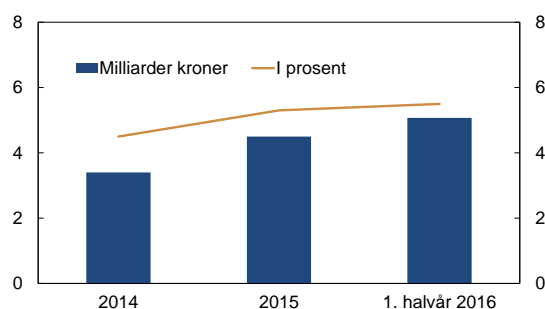
R Rentebelastning større enn 20 prosent av inntekt

M Margin under en månedslønn

V Gjelden overstiger verdien av boligen, bankinnskudd og verdipapirer

Kilder: Statistisk sentralbyrå og Norges Bank

Figur 11. Forbrukslån misligholdt over 90 dager. I milliarder kroner og i prosent av totale forbrukslån.¹
2014 – 1. halvår 2016

1) Basert på data fra Finanstilsynet som følger et utvalg av banker og finansieringsselskap som dekker hoveddelen av forbrukslånmarkedet. Tallene er ikke justert for Bank Norwegians misligholdte lån til utenlandske kunder.

Kilder: Finanstilsynet og Norges Bank

Avslutning

NORGES BANK

AKTUELL KOMMENTAR

NR 1 | 2017

Sterk vekst i forbrukslån

Forbrukslån utgjør fremdeles en liten andel av husholdningenes samlede gjeld. Analyser basert på ligningstallene fra 2014 tyder på at en lav andel av forbrukslånene er særlig risikoutsatte. Samtidig har veksten i forbrukslån vært sterk siden 2014 og misligholdsraten har økt noe. Det kan ha ført til at flere husholdninger har blitt mer sårbare.

Mesteparten av tapene på utlån til personmarkedet har siden 2008 vært på forbrukslån. Lønnsomheten innen forbrukslån har vært høy de siste årene, og det gjør at bankene tåler høye tap.

Flere banker som spesialiserer seg på forbrukslån, har hatt sterk utlånsvekst og økt sin markedsandel de siste årene. I forbrukslånsbankene består finansieringen i all hovedsak av garanterte innskudd og egenkapital. Det innebærer at innskuddsgarantiordningen vil måtte dekke det meste av tapene utover egenkapitalen. De fleste andre banker er også finansiert med en betydelig andel markedsfinansiering og ikke-garanterte innskudd.

Referanser

NORGES BANK

AKTUELL KOMMENTAR
NR 1 | 2017

Sterk vekst i forbrukslån

- [1] Finanstilsynet. Resultatrapport for finansforetak 2. kvartal 2016
http://www.finanstilsynet.no/Global/Bank%20og%20Finans/Banker/Analyser%20og%20statistikk/Rapport-1_halvaar_2016-Offentlig%20versjon.pdf
- [2] Bank of England. Financial Stability Report December 2010
<http://www.bankofengland.co.uk/publications/Documents/fsr/2010/fsrfull1012.pdf>
- [3] Regjeringen. Forslag om gjeldsregister sendes på høring.
<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/forslag-om-gjeldsregister-sendes-pa-horing/id2517052/>
- [4] Torvald Tangeland. Den økonomiske situasjonen for norske husholdninger- Resultater fra SIFO-survey 2015 Statens institutt for forbruksforskning.
http://www.sifo.no/files/file80531_sifo_fagrapport_1_16.pdf
- [5] Randi Lavik og Elling Borgeraas. Forbrukstrender Økonomi. 2015 Statens institutt for forbruksforskning.
http://sifo.no/files/file80276_sifo_forbrukstrender_economy_2015.pdf
- [6] Zmarta Groups Lånebarometer Q1/Q2 2016: <https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/zmarta-frontend/production/zmarta.no/uploads/lanebarometeret-2016.pdf>
- [7] Tanja Jørgensen. Udredning Regler om kreditmarkedsføring
<https://www.regjeringen.no/contentassets/4c6a7bc0d46942519ad5628e537384fe/utredning-om-markedsforing-av-kreditt.pdf>
- [8] Statistisk sentralbyrå. Offentlig regnskapsrapportering fra banker og finansieringsforetak (ORBOF)
https://www.Statistisk_sentralbyrå.no/innrapportering/naeringsliv/orbof
- [9] Statistisk sentralbyrå. Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, 2014
<https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/statistikker/ifhus/aar/2015-12-16>